

Reformatorisch Dagblad

Gepubliceerd op: 4 april 1996 | Door M. M. C. Baauw en S. C. Bax |

Dr. H. Vreekamp, een gewone, bijzondere, buitengewone dominee

„In de synagoge zie ik tussen de joden Jezus' gezicht oplichten"

„Hier, in de Holkerstraat in Nijkerk, komen voor mij alle vragen rond kerk en Israël samen. In de slagerij woonde voor en in de oorlog de joodse familie Hamburger. Via mijn moeder, die bij hen werkte, hoorde ik over het jodendom. Het drong tot mij door dat de joden in de synagoge dezelfde Psalmen baden, die ze in de hervormde kerk vlak naast de slagerij zongen".

„In 1943 werden de Nijkerkse joden via Vught naar de vernietigingskampen gevoerd. Dan moest je geloven volgens mijn christelijke opvoeding dat ze verloren waren. Maar toen ik in 1987 in het terrein van het vernietigingskamp van Auschwitz-Birkenau liep, kón ik niet meer geloven dat de joden van de ene hel naar de andere zouden zijn gegaan; alleen omdat ze niet in Christus geloofden".

Dr. H. Vreekamp werd in 1943 geboren. Op 12 april is het vijftientwintig jaar geleden dat nu wijlen ds. J. van Sliedregt hem in Oosterwolde tot hervormd predikant bevestigde. Daar was hij "gewoon" gemeentepredikant. Hij nam in 1976 een beroep aan naar de Sionskerk in Epe (tot dan een evangelisatie) als predikant voor bijzondere werkzaamheden. Sinds oktober 1984 is hij predikant voor buitengewone werkzaamheden want de synode benoemde hem tot secretaris van de Raad voor de verhouding van Kerk en Israël.

Dr. Vreekamp worstelt dagelijks met vragen rond kerk en Israël. Voorop stelt hij de uniciteit van Christus onopgeefbaar te achten. Hij zegt zelfs dat wij als christenen veel duidelijker aan zowel de wereld als het jodendom in woord en daad zouden moeten getuigen wie Christus voor ons is. In één adem voegt hij eraan toe: „Maar hoe durven we grote woorden te spreken tot joden als we zelf die maat niet halen?"

Getuigend gesprek

Dat de kerk een getuigend gesprek met Israël moet zoeken, staat vast voor dr. Vreekamp. „Je moet rekenschap geven van de hoop die in je is wanneer je rekenschap gevraagd wordt, getuigen van opwekking en verzoening, joden laten zien wat Pasen voor ons echt betekent".

„Ik zou geen goede gesprekspartner zijn, als ik mijn christelijke identiteit zou verkleinen".

Voor dr. Vreekamp betekent dit overigens dat niet de christenen uit de heidenen maar de messiasbelijdende joden in al hun diversiteit- een sleutelpositie hebben ten aanzien van het getuigenis.

In het gesprek zegt hij zelf aan te voelen op onze vragen eigenlijk geen afdoende antwoorden te geven. Want wat betekent dit nu concreet als het gaat over de uniciteit van Christus? Dr.

Vreekamp: „Buiten Christus is geen behoud, zo is mij in de kerk geleerd. Maar toen ik in Birkenau stond, geloofde ik niet meer dat de Psalmen biddende joden verloren waren gegaan, omdat ze Jezus niet hebben beleden. Naar de joden toe kan ik de vraag naar het heil niet stellen, zonder dat ik die eerst aan mezelf heb gesteld. In hoeverre heb ik, als Veluwse heiden van huis uit, Christus in al Zijn heerlijkheid leren kennen?"

Tweeledig

Dr. Vreekamp laat ook tijdens spreekbeurten dit tweeledige geluid horen. Maar het raakt hem diep als na afloop iemand opmerkt dat hij dan niet orthodox is en grotelijks dwaalt. „Dominee, ze hebben de Christus toch niet beleden!" „Dan weet ik niet goed hoe het gesprek op dat moment verder moet. Weet je wat ik dan zie in mijn gedachten?"

„Dan zie ik de familie Hamburger in de verhalen van mijn moeder. Dan denk ik terug aan een bar-mitswa-viering in een Amsterdamse synagoge. Tussen al die joodse gezichten zie ik als in een flits het gezicht van Jezus oplichten. Midden tussen hen in".

„Dan zie ik ook de joden op Grote Verzoendag. Eenmaal per jaar knielen zij als smekelingen aan de troon der genade. Om verzoening. Ik zie een paradox. De joden aanvaarden Jezus niet als Messias, maar toch zegt God Zijn verbond met Israël niet op. Je moet twee dingen bij elkaar houden die met je verstand niet bij elkaar te houden zijn".

„Bovendien", zo voegt dr. Vreekamp hier aan toe: Jezus wil niet los van Zijn volk Israël gekend worden, net zo min als het Nieuwe Testament los van het Oude Testament leesbaar is. In Christus leren we de God van Israël kennen. Jezus is met Zijn volk verbonden gebleven. De manier waarop, dat is en blijft een mysterie. Althans, zo lees ik Paulus. Het moet ons te denken geven dat Pinchas Lapide en David Flusser zo intensief met het Nieuwe Testament bezig zijn. Dat kan vandaag in Israël. Toegegeven, ze gaan niet uit van het messiasschap van Jezus. Maar toch...".

Tweewegenleer

Tegelijk wijst hij met kracht de tweewegenleer af. „Dat geeft een spanningloze oplossing". Maar moet ik een jood overtuigen om christen te worden? „Nee, ik blijf het mysterie respecteren". Als predikant voor kerk en Israël probeert hij deze visie uit te leggen. „Of dat lukt? Soms wel, soms niet".

De Israëlpredikant blijkt met meer vragen te worstelen. Over Christus" (weder)komst bijvoorbeeld. „Voor mij is de levensvraag of God komt zoals Hij beloofd heeft. Dat is verwachting en aanvechting tegelijk. De kerk moet weer ontdekken dat de synagoge daarin naast haar staat. De vraag van Johannes de Doper die het Lam Gods aanwijst is steeds bij mij: „Zijt Gij het Die komen zou of verwachten wij een ander?"

Staat Israel

Weer terug naar de Nijkerkse slagerij. Daar komen alle vragen aan de orde, herhaalt dr. Vreekamp. Het echtpaar Hamburger had twee zonen en een dochter. Alleen de dochter overleefde de oorlog. Ze vertrok naar de staat Israël. „Na Auschwitz zijn er ook in Nijkerk nu geen joden meer die de Psalmen bidden. Ik zie dat als schrikwekkend teken van het anti-joodse in kerk en theologie. Het vertrek van dochter Hamburger naar Israël betekent voor mij het voortbestaan van het volk Israël.

Het is tegelijk de ontmaskering van de vervangingstheologie. We zien een pendelbeweging. Enerzijds heb je de dominees die onder het gehoor van de rabbijnen zitten. Anderzijds zagen we onlangs dat ds. H. S. Buunk een hernieuwd pleidooi voerde voor die substitutietheologie.

De predikant weet zich door en door geworteld in de Veluwse bodem. „De vreekamp, een stuk land waar mijn familie van ouds woonde, ligt in Nijkerkerveen. Ik werd in Hoevelaken geboren, in een bevindelijk milieu. Mijn grootvader was een man die het gezelschapsleven kende. Hij was een orthodox, streng en wijs man bij wie de oude schrijvers in het kabinet stonden".

„Als jongetje van drie piekerde ik al over de zekerheid van het geloof en dacht ik diep na over wat de eeuwigheid inhield. Maar ook de angst voor de dood leefde bij me, "k dacht na over de ernst van het leven. Ik was stil en ingekeerd. De buitenwereld heb ik moeten veroveren vanuit de stilte van de overdenking".

„Het klimaat waarin ik opgroeide was hervormd-gereformeerd. De bond als organisatie leefde voor ons niet. Als het er op aankomt zullen we het met het ambt moeten doen. Naar eigen waarneming ben ik de bevindelijke inslag niet kwijtgeraakt. De vragen zijn wel toegenomen, de worstelingen ook".

„Mijn grootvader had contact met ds. J. van Sliedregt. Ik ging naar het gymnasium en deed de wiskundekant. Grootvaders verlangen was dat ik dominee werd. Ik zag dat helemaal niet zitten. Op een dag zat ds. Van Sliedregt op mijn kamer thuis. Mijn moeder had hem uitgenodigd. Toen vroeg de dominee of ik een roeping tot het ambt gevoelde. „Nee, ik hou van wiskunde en wil in die richting gaan studeren". „Dan moet je dat gaan doen", was het antwoord. „Dat kwam mij goed uit".

In de kraag gegrepen

„Toen ik al wiskunde studeerde in Utrecht werd ik op een zondagavond onverwachts in de kraag gegrepen, in Hoevelaken, onder het Woord. Op de maandagmorgen erna heb ik me laten uitschrijven en ging theologie studeren. Toen ik eenmaal beroepbaar was, kreeg ik elf beroepen. Ja, toen hadden kandidaten nog een ruime keuze". Ds. Van Sliedregt bevestigde hem in Oosterwolde. „Ik mocht zijn begrafenisdienst leiden, ruim tweeënhalf jaar later. Ik kon als jong predikant helaas maar kort gebruikmaken van zijn persoonlijke en ambtelijke wijsheid".

Regelmatig denkt hij terug aan de eerste jaren in de gemeente. „Onvergetelijk, ik teer op de herinnering. Inwendig was ik rustig, ik hoefde niet voor bijzaken te vechten. Er waren geen andere kerkelijke fronten, zoals later in Epe. De bevolking had een milde inslag. Men stelde de zaken dogmatisch niet op scherp. Het was een bijzondere tijd van geestelijke opleving.

Het boek Openbaring heb ik in 63 preken vers voor vers met de gemeente doorgewandeld. Het werd zelfs het gesprek van de dag, op straat. Velen gingen voor het eerst aan het avondmaal. Er waren 250 catechisanten, 180 mensen op de bijbelkring en ik gaf godsdienst op de openbare lagere school. „Je hebt ervoor geleerd, dominee, ga er maar aan staan", zo zei de kerkenraad met liefde".

Verlangt dr. Vreekamp ernaar weer gewoon dominee te worden? Zijn eerste reactie: „Ik ben nooit uit de gemeente weg geweest". Hij vervolgt: „De laatste jaren denk ik er af en toe aan. Iedere zondag ga ik nog voor in de woordbediening, met intense vreugde. Overal waar ik word gevraagd. Dat is dan ook de bron waaruit ik put om mijn werk te kunnen blijven doen".

